

Издава сваког четвртка
на цијелој табакџи.

Општина Црне Горе,
Угледно-Угледно, Босну и Хер-
цеговину:

годишње . . . 4 еор.

на по године . . . 2 "

на четврт године 1 "

и Србију и све друге земље

годишње . . . 15 франка

на по године . . . 8 "

на три мјесеца 4 "

у азату.

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Преплатити на Црне Го-
ре и сва шема шалу се
самом уреднику.

Преплатити на Србије у-
купље се Велимиру Вадо-
жаћу у Београд, а на дру-
гих крајева под адресом
Р. Рамадановић, Сапато
(за „Црногорку“).

Преплатити примају сви
наши књижари и пош-
тарске експедиције. Не-
фриканира писма не при-
мају се.

БРОЈ 35.

Ц е т и њ е, П. Октобра 1884.

ГОДИНА I.

Опроштај Црногорца с отачаством.

Тужнијем срцем, разбитом дупом,
Сузим очима, једнањем гласа,
Домовино ми, велим ти: збогом!
Збогом по твојим горам' е' таласа...
И питам тебе: хоћу ли ногом
Икада ступит' на свети кам?!...
Хоће ли икад расцвјетат' вид твој
Мог срца плам?!
Збогом ми остај, пустињо једна,
За моје срце преслатка, медна!
За моју душу земља богата!
За моје биће скупља од злата!
Ти си ми отац, ти си ми мајка
Пунана прича, небесних бијка,
У те је извор свију мисли,
Јуначко гвездо, чуј света гласа
Где кличе: збогом!...
Збогом станиште синова смелих,
Ви Црне Горе врхунци бјели
Ловћенске горе — ви сте м' заљели!
Ах шта су Алие, поносне горе?
— Фантазије моје капа у море!
Швајцарије поносни ками!

— То другог може себи да мами!
Швајцарске горе, Алие, дио свјете,
Ловћене, у те налази дјете
Црногорско!...
Збогом ми остај, гробници света
Великог духа вељег чојка!
Краља поезије нашег вјека!
Идола света мојега срца!
Љубавног она ће премили:
„Горскога Вјенца“, „Лажљива цара“
И „Луче“ твоје, те су их виле
У твоје, Ловћене, горе родиле!
Збогом ми остај, огњиште свето,
На ком ми ум мој јетински лето,
Тону у бајка дубоко море...
Сред Црне Горе!...
Збогом ми остај Цетиње мило,
Славенска дико, а српска сило!
Ти си, и биће узданица наше:
За то те гвздо крваве борбе
Четири вјека бесмртност даше! —
Збогом ми остај!...

Ј. Поповић-Диповац.

О ПЈЕСНИШТВУ НАШИЈЕХ ДАНА.

Почели су већ и „Црногорку“ засинати
„млађани“ пјесници српски својом — недонош-
чади.

То ми даје повода, да прозборим коју ри-
јеч о пјесништву нашијех дана, јер пјесниш-
тво, и ако није опасно као права азијатска
колера, ипак је нека врста заразне болести,
која такође има своје „бацилусе“, те се прено-
се с чељадета на чељад „локално“ и „конта-
гионално“, и могу да се удубе и да разоре
многа срца и мозгове, који би иначе можда од
велике користи били себи и својима на другом
ком пољу људских радња; могу да упропасте
„егзистенције“.

Нужно је дакле за оваке „бацилусе“ про-
изводе пјесништва поставити строгу карантину
и с времена на вријеме јаком критичком дужи-
ном опрати и дезинфиковати наше књижевне

листове од налета тих паразита, јер боље да
су нам листови и песнији у пјесмама, него да
по њима праве параду недонесене гљивице го-
луждраних полетараца.

Еле да видимо како ствар стоји с пјесни-
штвом нашијех дана.

Кажу да је пјесништво у опште за нав-
ијек пропало и преживјело се. Само по себи
лаж, одриче му данашњи вијек, вијек „истине“
и „науке“, свако право на егзистенцију или
бар на будућност. Што се до сад пјевало и
сијевало кроз толике пјекове и код толиких
народа, то ће се немилосрдно предати заборава,
на свијет не ће више за то знати, као да га
није ни било. Пјеснички производи, сложени у
толиким књигама и листовима, биће тек толико
од користи, што ће имати вриједност она кар-
та, на којој су штампани, јер ће се у њу мо-
ћи завијати сыр и сланина и т. д. „Егзактне“

природне науке, нова испитивања, проналасци и откривења у сфери материјалног свијета и сила које тим свијетом крећу, даће свијету т. ј. људима, са свијем други правац. „Реалност“ ће у свему овладати. Свак ће тежити, да истини, правој истини на дно дође, и да се истином послужи за „практичне“ циљеве живота. Нико више неће марили за фантазије, обмане, лажи, илузије. Престаће и свако одушевљење, јер у „свијету будућности“ не ће се нико ни за шта одушевљавати, почем „рачун“ не допушта никакво одушевљавање. Кад то престане и кад нестане свега онога од чега постаје пјесништво, онда ће, разумје се, и оно само престати, и наступити предсказано „царство реалности“, у којем ће наравно једна добра кобасница с реном више вриједити него најбоља пјесма.

Тако веле „реалисте“, „веристе“, „натуралисте“, и како се још зову ти „модерни“ пророци будућности.

Да побијемо ту теорију модерних иконобораца пјесништва, то би нас одвело предалеко. Колико би нам то мило било, тијесни простор овога листа то нам не допушта. За то ћемо се ограничити на најмању мјеру.

Ми у свему, што се тиче гледишта на ови свијет, идемо за стопама онијех егзактних испитивача природе, који су са свијем напустили магловиту сферу трансценденталне и метафизичке философије, који се искључиво држе материје и силе те ради у њој, и слажемо се до крајнихјих конвенција с резултатима, које су они на том пољу постигнули. Наше гледиште није од њиховога различито. Ми га потпуно усејајемо. Но да то гледиште искључује поезију, ми се с тимјем никако сложити не можемо, а покушаћемо баш помоћу оружја, које нам то гледиште даје, да докажемо противно.

Ми имамо посла са човјеском оваковим, какав је данас и каквог га знамо, од како је историје. Тај је човјек никако у природи, каква је и данас око њега, и срастао је с њом. У битности својој нит се човјек промијенио нити природа око њега. Много се којешта промијенило, али то је остало.

Овакв човјек био је „поетичан“, од како га знамо. Ту жицу видимо у њему, од како се пише историја, на до данашњег дана. Шта више, она сиже и у мрачне вјекове неписане историје. Што је језиком пренесено с кољена на кољено, још док се нијесу биљежила дјела људска, и то је била поезија.

Поезија је дакле никла из човјека. Мора бити, да је материја у човјеку тако органисана, тако сложена, да из ње саме ниче поезија. Онда је поезија еманација те тако органисане и сложене материје у човјеку, и она не може пре-

стати, док се та материја не расточи и другачије како не сложи.

Човјеку данашњег мозга и срца, данашње живчане системе — поезија је потреба, било да сам производи, било да се туђим производима наслађује. Нек је обмана, нек је лаж, тек нам је слатка, јер годи нашим живцима, прави задовољство свијести нашој. Ко каже да нигда није био „поетичан“, да нигда није осјећао сласти тренутака поетског расположења, — тај лаже. Знамо да је велика скала тога расположења и да су многобројни степенни на њој, али нула је тек ондје записана, гдје је самртна коса зареже: с уништењем овако органисане материје у човјеку уништава се и врело поезије. Само мртви људи не знају за поезију. А разумје се, да и код живих она расте и пада на скали својој, према разним околностима. Не мора се поезија казивати стиховима; има поезије не само без стихова, него и без ријечи; шта више, јача је струја њена, која се прелијева по неписаним и неопређеним просторима „безграничне душе“ наше, него кад се слије у тијесно и ограничено корито људског језика.

Према томе, рећи да се поезија преживје-ла и да је више не ће бити, значи рећи да се човјек данашњи преживио и да га више не ће бити. Вјерујемо потпуно Дарвинистама и Хекеловцима, да човјек не ће увјек остати овакав какав је данас, да га може и нестати са свијем уступити мјесто савршенијем каквом организму. Вјерујемо и то, да се прилике на овој земљи у атмосфери којом је окружена и у сунчањој системи којој припада, могу тако измијенити, да постану са свијем неугodne за створења данашње организације, дакле да би и човјек морао под тим приликама угинути.

О томе могу зборити природословни научењаци, колико хоће, и стоји им лијепо. Али с тим „космичким“ измјенама у природи доводити у везу поезију, била би крајња бесаница. Шта ће бити послје неколико милиона година, како ће се човјек дотле промијенити и хоће ли га бити на свијету, о томе нека лукају себи главу природњаци. Ми остајмо при данашњем човјеку, оваковом какав је, а с њим је неразлучно спојена и поезија, која је само једна жица његовог данашњег органског склона.

Варају се, који мисле да ту жицу могу прекинути за навјек друге какве околности. Кад би то могло бити, било би народа и вјекова без поезије, а таквијех народа и вјекова нема. Вар их историја не памти.

На нареду могу наћи, као и на појединог човјека, свакојаке неугodne политичне, друштвене, моралне и случајне природне околности. Под тим околностима могу да ослабе поједини

народи, може да им се притаји индивидуални народни живот, а могу баш и да процадну, да се прелију у друге народе.

Под тим неугодним околностима може да се утаји и она жица народна, која се зове поезија, али се она никад са свијем не изгуби и не прекида догод је народа. Шта више, историја нам свједочи да „глас душе народне“ најсилније јечи, кад је народ, иначе у себи здрав и морално јак, притиснут каквом пријелазном спољашњом силом. Само кад народ морално падне, кад се у њему поткона тврђа мо-

ралнијех крјепости, онда с њим заједно истањи са свијем и жица поезије.

Према разним приликама, у којима народ један живи, различито и одјекује у њему и жица поезије. Ту у први ред долазе природне прилике, у којима се један народ налази, а за тијем свеколике околности колективног живота његовог: околности политичне, моралне, друштвене, па и саме економске.

Све то силно утиче на развитака, праваца и какоћу поезије.

(Наставиће се).

Т Р Е Н У Т А К

посећен М. К. Српкињу
у Дубровнику.

Здраво ноћи, здраво добро света!
Бљеди мјесец по теби се шета,
Многа звјезда велика и мала
Божанствено небо нашарала;
Она, она — гледај колика је —
Дивно л' трепти а дивније сјаје!
За њом бије, бије срце бдоно,
— Чија ли је, боже, слика оно?
Заман питах, залуду ти труди,
Срце оће да разбије груди,
Веља жалост јадно срце бије,
Откад драго далина му крије
Откад, откад — није давно било
Када њено око засузило;
И загрлих, абортити јој хтјехо
Али „збогом моје мило чедо!“
Збогом срећо, срећо од некада,
Де приони уз менека сада,
Ево т' браца, ће у ноћној тамп
Миле снове око себе мачи;
Више њега небо шарени се,
А до њега чаша румени се,
Испи чашу до пошљедње капи,
Мније, мније док се проесаш:

Дубровниче, мјесто моје драго,
Штогод пјевам, теби ћу занато;
Та у тебе и у твоја крила
Сама ти ме слава домамила,
Веља слава твоји великана,
Српске зоре и српскога дана...
Вреда љубав у млађани груди
За дворима вилинскијем жути,
Још вилинско ту се гвездо није,
Над врлети, што геија крије,
Гундулића и Ђорђића славна,
Многог другог небесима равна,
Што дизаху небу на висину
Српску славу, српску царевну,
Срб-јунаке Марка и Поцерпа,
Овог сабље, оног шестоперца
И још Лаза што преваром паде,
Кад несретни Вуче ка издаде.

Ао боже, кад се сјетим сале,
Сиомен ми се чесов кад украде,

Пунан раја, пунан осјећаја,
Мили, топи снова, загрљаја,
Када мишљах о сунашћу моме —
Шћях зашјеваћ милом роду своме;
Од мртве му вијенац плетија,
А на њему облаком летија
Тамо, тамо у далеке краје —
— Шта је тамо аманати, шта је? —
Гробови су пољем расиршани,
У њима су све сами Душани,
Па шћадја' по вр' гроба тога
Заклети се сунцем дана мога:
Ако панем, у љутом ћу боју
За слободу, отаџбину своју!

Медо, Медо, војевићу врли,
И ти српску мајку нам огрли;
И ти пјена српској домовини,
Јавце робу скида у тамнини,
Пјена Српству танко гласовито,
Љубља чедо љупко плаовито;
Још цвијета божанствена слика,
Са обзорја љуцког Дубровника,
Љубав кличе, а љубав је света,
Пак прионе чеду и опета...

Ти нам одо,
Мили роде,
У далеки крај,
Ал имена
И спомена
Не умрије, знај!
Дивно чудо! а ко би нас брале
Бранит' знао, када'но навале
На невину жртву омладине,
Док јој зора сине?...
Кад на језик подло нам напану,
А Атену српску када стану
Туђом мајком, туђом земљом звати?
— Ао земљо, ао српска мати! —
Србадији јоште ланци пр'јете,
Ал се Срби ка' јунаци свете
Оним мачем, што је писат' знао,
Кад си вилу посестриму знао,
Да навије гусле јаворове,
Да завири у српске домове,
Да запоје: „добратиме мио,

Дубровник је српски коњак био,
Српских цара, српских владара,
Сведа Саве, калуђера стара;
Српске дике ту се одгојише,
— Шта ћеш друго? то је и сувише. —
Да заиграм коло лако,
— Дедер брате и ти тако, —
Да запојем ој!
Весели се српски роде мој!
Медо оде, царовала м' душа,
У наручја Бранка и Његуша!

Збогом старче, збогом српска славо,
Научи ме, што н'јесам познаво:
Научи ме Србом бити,
Срба љубити,
И још брате — нашто крити? —
Са српскије са усана
Српски мома дјевојана
Шећер пити —
Ал се не засити
Јоште тамо у милога краја
Оста купа, слађа је од раја;
Колико ме пута напојила,
Док ме жедна једном и опила,
Жедан бија ал не као саде;
Боже, боже, де подјај ми наде,
Да ме јоште једном,
Са том купом медном,
Да дочека,
Да причека
У наручја мека —
Слатка дика,
Божанствена слика!

Чу ли Миле, чу ли оно дане,
Ти си дика, ти премило лице,
Ти си сунце, ал што не заоди,
Када мркла нојца кад дооди,
Ти си небо — шта небо? — батали! —
Та и небу јоште нешто фали:
Кад га оно већи боже ствара
Очима га твојим не напара,
Да нам сјаја, кад је мрко доба,
Твоја сунца, твоја ока оба,
Да нам бришу сузе осмјесима,
Да нам пале огањ у грудима,
Огањ, огањ, што га љубав двори
А у Срба нигда не догори.
Јок! жесток је за борбу се спрема,
Да се бије а да се не дрема;
Да се Србин Ђоге вата свога,
Пак докопа поља широкога
Руком макне
Душманина емакне,
Пушку спаши
Да некрет обали,
Плутун просне, Турадију спржи,
Туре бјежи — ал му кикү држи —
Па кад га је на козак набио,
Брв му лопи, знојак га пробио:
Тада легне на зелену траву,
Мекан дупек за јуначку главу;
А ти с' онда Српкињице сјети
Кој аманет остао ти свети!
Српска тебе одојила дојка,
Сестра т' била Косовка дјевојка.
Јами путир од сувога злата,

У рукама голим до лаката,
Док длаи о длаи до њега си стигла
И уморна са земљице дигла,
Те по што га вода поткрепила,
„Дико мила — реће — и премила,
„Дај да т' браца притиснем на груди,
„За те тинем ал ми вјерна буди;
„Све што љубим знаду очи твоје
„И слобода отаџбине моје!“

О слободо мила и премила,
Видај ране саломљена крила!
Много Српче за тобоме сузи,
Јер га тежки притиснуди узи;
Све му заман, када дјека тражи —
— О слободо, бола му ублажи! —

Миле, Миле, рекох ли ти, чу ли? —
Притиснут те на груди оћу ли,
Пелунути, како ј' право сале,
Румен-усне и дјеје груде б'јеле;
А када се кад наиграм лане,
Ти ми рени: „зоро б'јели дане!
„Ала љубиш да те завор није,
„Али ја ћу боље натреније;
„Само глени ако т' није жао“ —
„Како жао Бог ти помогао!“ —

Сјећан ли се и сад оног пута,
Кад почива крај мојега скута;
Сунце жарко на западу сјело,
— Кому га се гледат не прохтједи! —
Дивно с'једа, дивније изгледа,
Да угледа до два мила чедра,
А када нас брате угледало
Ев' овако причати је знало:

„Там“ ће славуј мило прижељкује,
„Око цвјета ће пчелице жује,
„Двоје драго крај скровитог жбуна
„Већ су туна
„На њима се у недоглед вије
„Моћна зрака слатке армонije.
„Мирно, тијо, само листак мали
„Са зефиром оће да с' нашади,
„Само дспир шарен и весело
„У криоца ружичина сјео.
„Мирно сједи а мирније гледи,
„Бено драган драгој ће бесједи:
„Ти си, Миле, ти си ружа моја,
„О ја дспир у наручја твоја!“
„И још даље оће да јој тепа:
„Зоро, дане, богињо лијена!
„Миза си ми — чисто бих ти река —
„Само за то, јер си српска сека!
„Само за то ја ти лице љубим,
„Кад ка' Ерос неспрех Пеише дубим,
„Само т' за то алабастер врата
„Моја рука на загрљај хвата,
„Само, само...“ „Доста брате саде,
„Јер љубити нећеш имат каде;
„А кад тражиш пјесме виловите
„У пољупцу наћеш је сакрите,
„Такве пјесме, а кова такога,
„Нећеш наћи живота ми мога,
„На на оном небу парнаском,
„Бе 'но веле вилински је доме;
„Пјесма ти је као муња лака,

„Када сине златна из облака,
Стрјела јој је „елатка стрјела“ као —
„Боже! ти би боље казат знао! —
„Ако тражиш...“ „Усна усну нађе
„Прје нег сунце у валове зађе.“

Даље сунце причат не умјеле,
Јера му се путовати хтјеле;

Збогом и ти, збогом мила секо,
Ал би братац још ти нешто реко:
И у напјед нека срећа поје,
У љубави нека свита дане;
Тако Милче љубави ти моје,
Тако, тако мајчине ти ране!

У Риму, Септембра мјесеца 1884.

Ивежа.

Моја удаба.

Приповијетка Г. Пјетрантони-Манџи.

С талијанскога. Превео Филип Ј. Ковачевић.

(Наставак.)

Врућина до душе бијаше велика, ама опет онај дебели хлад густе и зелене шуме примаме ме к себи. Пређох цијељу раван, те се пружа од наше куће до првих топова. Бијаш ти јако забринута; моје се мисли враху све околу њега, околу онага непознаника. Чињаше ми се као да видим пред собом тога човјека: блиједна, мледна, мункога, јуначкога гласа; човјека племенитих начела, коме за врат стојаше коса направене пропасти, која би и његове раднике наградила. О! како ми он дружији бијаше од свакога, а особито од Ђулија!

Смањена и изгубљена у тијем мислима, ступах напријед безбрижно као да нијесам била при себи. Кад све од једном завикаше човјек покрај мене: чувај се! и неги трен одвали својим штапом јаки ударац по глави једној змији, која се бијаше преда мном најезила и спремила да ме унекне, тек бих на њу угазила. —

Корино, нијесмо још на врхуњу романа! Што да те заводим? Мој је списатељ био Ђорђе! Мене није лако преваути; са свим тим бијаш потресена, ма не од змијина страха. Тај ненадан тренутак у оној раснијаној бјешме ми пао на душу као из убак. Ја, змија, Ђорђе, самоћа.

Да покријем своју узбуђеност, прекретих руке, па стадох непомична да посматрам и топлоје трзање једнога живињета, које се смрћу бораше. Кад се мало повратих да се могу насмијати и проговорити:

— Хвала вам — рекох — Ђорђе! Хвала вам што сте ми спасли живот!

— Јесте ли се упалили!

— Којешта! Змије и жене познају се; ова нестрепница задоцњела се; друге су живиље у августу, а она је сада цркла са свим својим обманама... Добро, кад нијесте пошлци.

— Евала! Ви ми сада попијевате.

— Са свим друго; шћела бих знати јесте ли се задржали баш за то, да ме избавите неприлика.

Шаљаш се само да оћерам страх и немир. Ђорђе пак, непомичан, гледаше ме оштро, на ње за тим некијем чудом и проишлом:

— Кад сам дошао на штацију, влак је већ био кренуо.

— О, стриц Карло не ће вам опроетити такво издајство!

— Ви ћете ме госпођице, извинити код њега. Ја сам се одмах повратио на први пут; једино дијете ми каза, да љу хладом прије приспјети и да се не љу опржити по сунцу. Заузет пословима, ја врло ријетко шетам се вечери по полу. Ова су мјеста чаробна: птице, дрвећа, цвијеће — све ми се чини као да ми нешто причају, одавно се нијесмо видјели.

До душе имају и разлог; ја сам изгубио бусолу, зашао сам се пута.

— Зашао! Биће добром возом.

— Не марим за кучји нагон; окладио бих се да између два пута узимам онај доши.

— Као ми је вас!

— О! назите добро, не падите се са мном. Душе ми моје, не познајем до једнога пута: пута правога. Тога ћу се пута држати увијек, докле ми под грлом усекува.

Он извети ове ријечи неком племенитом суровошћу; за тим се устави, погледа ме ватрено у очи, као да ме нагони, да посумњам о њему.

Мени се чињаше као да ме купа, испитује оним општрим, продљивим погледом; ја се не усуђивах погледати га, шта више, мишљах да би боље било вратити се кући. Ама посјета маломе сипраку? Дан прије отишао је с тобом, па ме морао нестрпливо ишчекивати. За тим стриц Карло отишао је у Фиренце, вратиће се прије мрака. На повјетку стрина Марта, Ерминија, Ђулија како бише дочекали мога новог пријатеља? Ђорђе је се досјети моје забуне.

— Госпођице — проговори на један пут — слободан сам да вас запитам: јесте ли на шетњи случајно, или ваша шетња има сврхе, циљеви?

Ти познатије, Корино, неку Катарину, сметену, која не умје дајати; али каквијем правом да он уводи моје послове?

— Зашто ме то питате? — унадох му у ријеч зацрвеневи се као скрлат.

— Бићу слободан... ви изгледате као да би ми шћели рећи: треба да останем сама; зашто не идете ња, зашто стојите ту на моју досаду?... Нехарнице! Снасно сам вам живот остајући ту... Ђорђе је се осмјехну: тај осмјех, тај први, помлади га, даде му неки израз добри, љубавни, али у исто вријеме љаволасти.

— Ви ми чините криво зовући ме нехарницом... е па добро, хоћу да будем искрена: моја шетња има неку циљ... неко ме чека.

Он се смути; осмјех постаде проничан, поглед хладан и суров. — А! — уздаду гринући усне. — Шта мислите, могу ли доћи на штацију огренивши лијевијем путем?

— Кушајте, оно веле људи, да сви путеви у Рим воде. Ја се шаљаш, али се њему не ведраше чело. Скиде шешир, поздраве ме тако учевним поклоном, да би му и сами Ђулија, који је мајстор у томе, завидио.

Унуту се... ја га гледах непомично, увјерена да не ће отићи ња; и збиља поврати се иза два три корака, примаче се мени одлучно и пружи ми руку; ја му пуштах моју без икаква усмјавана.

— Катарина, пошто се не ћемо више видјети, онда ми допустите да вам кажем, како ће ови тронуци, које сам овђе с вама провео, ублаживати гор-

које мојих будућих дана. Не смијем вам открити ништа што мислим, али сам био неваљд пријатељ с вашијем оцем, те ако вам се чини да је пријатељство добра сиромаша али поштена човјска жњена и лијепа ствар, онда вас молим примите ово моје. Ви и незнајући учинили сте ми добра, и ја полазим одавде славојини, задовољнији. Кажите стрицу, да ћемо се видјети кроз мало дана, друкчије... на сваки начин чуће од мене гласа.

Његова рука дрхтијаше стискајући моју, која бијаше као мраз међу његове вреле прете. Стојаш управо пред њиме, мјерећи, да ли му у својој маленкости допираш до срца, као Булијета Ромеу.

— Збогом, Катарина! — промуча он уздишући.

У тај се час озва звијук са штације; он бјеше, избуго и други влак... другијех и немаше до ве чери. Ђорђију као да то бијаше мило, зашпташе:

— Хоће ли бити стрип Карло дома?

— Не, отишао је у Фирење, ма ће доћи на објед; стрипи, рођачици, биће мило...

— Не, не, милије ми је останути овђе. Ви пођите, ће имате, не ћу вам сметати, чекаћу вас овђе.

— Онда дођите са мном.

— Не идете дакле на никакво рочиште? —

Зрачи радости синуше по његовом тужном лицу. — Опростите ми, Катарина, стидим се онога, што сам смисли и помислити; ја сам остарао, зломисан. — Погледа ме слатко и пружи ми руку, коју ја прихватих ништа мањом вољом, него ми ју он пружио.

Уђосмо у густу шуму од костања. Неколико пера бијаше ноћу отпадо, па се њихов шум удружио жубором поточића, те се доље кроз траву и ишпичину пошало; косовци на махове шпикаху, ми му часмо.

А ја, ослањајући се на његову руку, мислих: како ће просудити овај странац ову симпатију, коју му указујем? И зашто се ја, толико охоло и равнодушна, осјећам потресена украј њега?

— Катарина — поче он од једном савијајући се к мени — Катарина, је ли, вама није јако, што вас по имену вичем? Остарао сам, а желио сам много добра вашему оцу, па се сада сјећам да сам и вас његовином гледао. Говорите слободно. Је ли, прећерана је моја потезност, што сам се примио, да вас пратим? Моје друштво сам вам намакао из неке себичности, не? Могу се похвалити, да сам вас, отрагу осамнаест година, на рукама носио; ја за вас нијесам друго него један непознаник...

— Нека! нека! Маните се тихих рачуна, за које ми жене не маримо. Ви све говорите да сте остарали; ваљда тијем желите да вам се и ја испомиједом како сам већ баба... Е па добро, и ја се сјећам ваших давних, давних похода! Тад сам била мало сироче, завијено у црно, дошла из Париза где сам се родила, да живим међу непознатим родитељима, којијема ни језика не разумијаш. Сјећам се да сам тога пута сањала отворенијем очима и да сам вам повјеравала сваку своју ђетињарију. Ви сте

ме после тога заборавили, нијесте више долазили да ме видите; са свим тим често смо са стрицем о вама говорили.

— И ви сте сањали отворенијем очима?

— Нијесам друго радила. Вријеме је као муња пролазило, а ја сам само у сновиима живјела. Мало сироче о коме сада говоримо било је непот испуњено од присутне Катарине, која не познаје правог живота, него често пута лети кроз облаке тражећи изгубљене родитеље, који су је тако рано оставили...

Ђерујеш ли, Корин! моја, да сам ја могла тако говорити, да кријана, стипшана, нијема Катарина? Ипак ми није била намера да га потресем, да га залубим. Моје се срце отвараше њему, топљаче се под жаром његових погледа, не знајући још, да сам залубљена. На један пут пустих се од њега, склоних руке као на молитву, па онда:

— Ђорђио Адалберти, ви, који сте познавали мојега оца, говорите ми о њему! Нико ми није о томе ни ријечи писуо. Говорите ми о моме оцу, па ћете бити мој пријатељ, ја ћу вам бити у велике харна... — Рекох и загуших се у горни плач.

— Ваш је отац био племенит и несретан! —

Ђорђије заклопи очи рукама као онејснут. — Катарина, ја сам много дужан вашему оцу. Он је био десет година старији од мене; отацнак старе племићеске породице, противне либералним идејама, оставио је своју кућу, па се бацио на путоловину, да прати у рат цара Карла Алберта. Када Италији окренуше кола низа страну, утече прогнаником у Париз, он, ученик а ијесник од природе и обичаја, да се намјести у једну банку. Ја сам сачувао његова писма. Оно његово божанствено пријатељство запаливаше ми душу гњевом и милосрђем, везиваше ме за крјеност, а данас, на ждријелу моје пропасти, постало ми је најјачим олоном. Катарина, желите ли она писма? Она много говоре о вашој мајци; нијесам је познавао, ма је морала бити андио божи, андио туге и бола. Умрла је у двадесетој години: једно писмо садржава њену смрт... Мало затим нестало је и мужа... Ема, Катарина! Немој плакати, не замичи се тако!

Ја га вине не слушах. Кунала сам залуд да уставим уздицаје, ма се они одвајаху тешици, дугачки, Утекох, заћох сама у шуму, падох ничице на траву. Сирота од колијевке, не знавах што хоће рећи изгубити на један пут родитеље. Кадикад ђететом поквасила сам сузама обрашчице гледајући на друге мајке како своју ђету љубе, а ја је немам; мало доцније говорили су ми о родитељима на прескочке, и то не вазда лијено. А сад све од једном чути од једног поштењог човјека да је мој отац био јунак, а моја мајка андио... О! Корини моја, у томе часу осјећала сам цијели ужас моје несреће. Ја сам жежала епитакхута: горке су ми сузе низ лице текле... уздисала сам... плакала сам.

(Наставиће се.)

Омирова Илијада.

С грчког од Л. М. Вршице.

III. II је в а с е.

Кад војводе у ред бојни поставише војеку,
С вихом с циком, ка'но птице, пљаху Тројанци;
Као што се небо ори од цике ждраћева,

Кад од зима и од кише непрестане бјеже,
Из на воде Океана с гравитијем савијећу,
Те доносе Пигмејцима покољ и убиство,

И из зрака тад замећу с њима грдну борбу.
С друге стране муком иду огњени Ахајци,
Пуну срца и прегинућа, да друг друга брани.
Ка' јужина кад врхове брда заогрије
Густом маглом — нерадо је гледају пастири,
А дупежу милија је него црна нојла,
Дотлеи видиш, доклеи можеи каменом добацит' —
Тако њима испод нога густа се пранина
Подизала; а пољаном брзо проируише.
Кад се војске једна другој близу примакосе,
Тројцима је предњачио дивни Александар,
На плећи му надалина, мач и лук савјени;
Па два коњла витлат' стаде мједном оковани,
И позива све најбоље јунаке Ахајске
Да с' огледе и с њим боре на странином мегдану.
Кад га спази Менелаје, љубимац Ареја,
Бе пред војском силним кроком наприједа ступа;
Као што се дав весели кад на плјен наиђе,
На јелена рогатог или дивокозу,
Кад се деси, а гладан је, на их јести стане,
Ма га брзи пси берали и снажни младићи,
Тако исто Менелаје покликну радосно
Кад очима Александра виђе богунлико;
Зликовцу се осветити бјеше наукио,
Одма с кола са оружјем скочи на земљицу.
Али кад га Александро виђе богунлики,
Бе пред првим редом стоји, срце му се смути,
У гомилу натраг скочи, да побјеже смрти.
Као змију кад ко спази у горесом жријељу,
Натраг бежи, од страха му уздрхте коњана,
Ма одјури, бљелома му низ лице се проспе:
Тако исто у гомилу зорних Тројанаца
Александро богунлики од страха умаче,
Кад га виђе, поче Хектор да га ружко грди:
„Несретнице, дивна лица, женају ваљани,
„Да се ниси ни родно, да без бјесе умреш,
„Из свег срца то ти желим, и боље би било,
„Него да се свијет с тобом бручи и уклиња.
„Одмета ће у см'јех пукнут' космати Ахајци,
„Кад те виде тако дивна, првог мејданцију,
„А срце ти не познаје снаге ни храбрости,
„Са лајама морепловним зар си емои такав
„Нанесити се на пучину, с бираном дружином
„И у туђу поћи земљу, и из даљне земље,
„Снаху људи ратоборних, дивну одвеш' жену?
„Шта зар нећеш почекаи зорног Менелаја?
„Познаи би, ког јунака имаш младу љубу,
„Помогаи ти ништа небд дари Аеродите,
„Ни љенота, кад с' у праху премеатаи станеш.
„Тројанци су страшљивце веље, иначе би
„Већ одавно обукло камену копуљу,
„Због злочина, колико си њима починио.
„На то њему Александро збори богунлики:
„О Хектор', право си ме кара', криво ниси,
„Вазда ти је срце тврдо, ка' ејекира љута,
„Кад кроз дрво, од замаха човјејет, пљибја,
„Кад вјештином лађу теме, те му снагу јача.
„Тако ти је у грудима срце од челика

„Не кори ме љукиим даром златне Аеродите,
„Славне даре од Богова презират' не ваља
„Кад их дају; сам их нико добит' не би мога'.
„Ако хоћеш да се сада борим и војујем,
„Сви Тројанци нека сједну и с њима Ахајци,
„На средини станиште ме с зорним Менелајем
„За Јелену и за благо да мегдан д'јелимо:
„Који буде нађачао и другог савлада',
„Нека дома д'јело благо и жену поведе;
„Ви остали у љубави тада међу собом
„Тврду вјеру ухватите, на једну у Троји
„Нек стаљују бусовито, а други нек Аргу,
„Што 'но коње храни, морем пођу,
„И отплове у Ахају, пуну дивних жена.
„Тако рече, а томе се Хектор обрадова;
„Међ Тројанце тада пође и устави чето,
„Држећ' копље по сриједи — сви се умиреше.
„Стријелама гађаху га космати Ахајци,
„И камење подизаху, пун њега банаху.
„Аз' завика Атровићу, краљ јунака, силно:
„Престаните, не гађајте јунаки Ахајски,
„Хоће нешто да говори Хектор перјаничелу,
„Тако рече, престаните и умирите се; тако и се
„Међу обје војске Хектор стаде и прозбори:
„О Тројанци и кићени чујте ме Ахајци,
„Саслушајте што говори дивни Александро:
„Због кога се међу нама борба распазила;
„Сви остали нек Тројанци сједну и Ахајци,
„Нек на земљу плодородну положе оружје,
„А он ће се на средини перит' Менелају;
„Да о благу и Јелени мегдан подијеле;
„Који буде нађачао и другог савлада',
„Нека дома д'јело благо и жену поведе,
„А ми други у љубави да се закунемо,
„И да тврду међу собом вјеру ухватимо.
„Тако рече, а сви они муком умукосе.
„Тад им поче Менелаје да збори гласит':
„Дед и мене чујте сада, јер најбисе јадн
„Моју душу јесу синали; аз' сам наукио
„Да Тројанце и Ахајце у миру раздвојим;
„Јер сте многе претпријели јате и невоље
„Због заваде, те је са мном Парид започео.
„Донесите два јагњета, бијело и црно,
„Земљи једно, друго сунцу. Ја ћу једно Диву.
„Код младих је намет људи ваада превртљива;
„Али старац, што у прошлости види и будућност,
„Куда дође, назн добро га обље стране.
„Тако рече. Сва се војска томе обсееси
„Надајућ' се да ће престат' од крвавог рата.
„У редове кола ставе, па из њих искоче,
„Па оружје с себе скину, на земљу га ставе,
„Један близу до другог; простор наунише.
„Тада Хектор два телала отираи пун града,
„Два јагњета да донесе и Пријама зовну.
„И Атровић, силни краљу, посла Талтибија,
„До бранић отираи га лађа, да донесе
„Једно јагње, и он пође и послуша краља.

(Наставиће се.)

Кладенац и шеталица.

Прича *Едгара Поа.*

(Наставак.)

Најзад моје пружене руке сретосе неку чврсту препону: то је био зид, по изгледу као да је био од камена, — био је гладак, влажан и хладан. Пођем

по крај тог зида полагано, све припајући по поду, са неповерењем, сјетивши се неких прича. Али на тај начин никако није могуће било одредити величину моје тачнице, јер сам ја могао обити свућ окол и доћи опет на исто мјесто, а да то и не спазим, јер је зид био свућ раван. Имајући ово на уму почнем тражити пошњи, који ми је био у речу, кад су ме повели у суд; али га већ не бјеше узга ме, и моју

пређашњу одјећу замијениле су хаљине од некакве грубе материје. Ја сам хтио заборити хрт од ножа у какву-тој пукотину у зиду, с тиме да забилијем мјесто с кога сам пошао. То није било тешко учинити и на други начин, него у нереду мојих мисли чинило ми се, да је то једна тешкоћа, која се не може савладати.

Откинем један ремек од мојих хаљина и метнем га на земљу пруживши га од зида под првијем углом у цијелој његовој дужини. Обилазећи тамницу пажљиво све пинајући морао сам наћи под сваки начин опет на тај ремек, кад свршим обилежење. Бар сам ја тако мислио, не узевши у обзир величине тамнице и слабост моју. Под је био влажан и клизав; неко сам вријеме ишао по њему спотичући се, за тим попузнем и паднем. Будући страшно уморан, нијесам имао воље да се дижем, те лежећи тако, заспих.

Пробудивши се и пруживши руку, нађем крај себе леба и конату воде. Ум ми је био сувише уморан, да размишља о тој околности, те сам првонуо јести и пити с великом вољом. Кроз неколико минута ја опет наставим моје путовање око тамнице и, с великом муком, дођем најзад до ремика. До оног часа кад сам пуцао, набројао сам 32 корака, а други пут још 48. Дакле свега једно сто корачаји, и рачунајући два корака у јарду, ја сам претпоставио, да тамница има у окружности подесет јарада. У осталом ја сам наплазео на много таквијех углова у зидовима, те нијесам могао одредити облик тог гроба, — нијесам се никако могао уздржати од мисли, да је то гроб за живе.

Нијесам се много обеселдио томе открићу: од њега се нијесам могао надати никаквој срећи, али нека неодређена радозналост побуђивала ме је, да продужим и даље истраживање. Оставивши зид, одвајам се проћи у простор по правој линији. Испрва сам се помицао с највишом пажњом, јер земљиште је било несигурно и клизаво, али сам се послије ослободио те сам пошао савршено слободно напријед. Прошавши десет или дванаест корака, зашнем ногом за остатак од откинутог ремика на мојој хаљини и паднем у највишем маху лицем доле.

Изгубивши се од зида, нијесам одмах спазно доста чудновату околност која је привукла моју пажњу неколико секунда доцније. Ево што је то било: мој подваљак тисао се је под тамнице, а губице и горњи дио главе, и ако су били скупштени још на ниже него подваљак, нијесу се тицали ничега. У исто вријеме учинило ми се, као да неко влажно испарење и мирис од печурака подиже се оздо до мог носа. Станем питати око себе и потрнем, видјевши, да сам пуцао до самог краја кладенца округлог облика, кој величину нијесам могао у то вријеме одредити. Пинајући крајеве тог кладенца, испадне ми за руком одваљити мали комадић камена, кој бацим у јану одлукујући како одјекује ударајући се о крајеве кладенца и најпослије потону у воду са звуком кој је одјек повторио. Тај исти час, над мојом главом чу се шум као да су се отворила и они час затворила врата, и слабачки зрак свјетлости, изненадно пресејкавши таму, тако исто загуби се.

Сад сам тек разумио, каква ми је страшна смрт одређена, па сам се обеселдио, што ме је сљепило случај спасео од ње. Да учиних још један корак, не бих више видјео бијела свијета! Ова смрт, од које сам се спасао, уприм била је таква какву сам држао за измишљену, немоћну, кад су ми причали о дјелима никвације. Мене жртве виада су осуђивали на смрт: или

с најжешћим физичним страдањима, или са свима страхотама наравственијех мука. Мени су одредили пошлеђу врту смрти: моји жнети тако су били узбуђени, у нареду ушлеђ дугог страдања, да сам ја презао од звука сопственог мог гласа и постао у сваком одношају одличан субјект за ону врту мука, које су мене очекивале.

Дршнући сви ем удовима, пинајући отступно сам опет до зида ријешивши радије умријети тамо, него се подврћи страхотама кладенца, којих је моје уображење већ неколико виђело у мраку моје тамнице.

У дружијем стању ума ја бих имао толико одважности, да бих одједном свршио са свијем тијем мукама, стрмоглавивши у отворену бездану, али сам ја сад био кукавичи страпљивац. Уз то ја нијесам заборављао ни оно, што сам читао о овим кладенцима, а то је, да против напратног прекидања живота онај исти паклени геије, који је скројио цио тај план, измислио је начин, да се то осујети, да не умре кад ко хоће.

Од велике узбуђености нијесам могао спавати неколико сати, али сам најпослије заспао. Пробудивши се опет сам нашао крај себе леба и конату воде. Ђута ме жеђ морила, те ја на један духек испразним тај суд. По свој прилици нешто су били усуди у ту воду, јер тек сам је попио, они час сам се завео у најтврђи сан, сличан сну смрти. Колико је времена трајао — не знам али кад сам отворио очи предмет око мене могли су се виђети. Благотворећи некој чудноватој сијерој свјетлости која је, не зна се откуд, долазила, могао сам разгледати сав простор моје тамнице.

Брло сам се преварио што се тиче њезине просторије; зидови њени нијесу могли имати више од двадесет и пет јарада у окружности; и на неколико минута овај ме проналазак врло оторчио, — и ако, право рећи, нијесам се имао рашта огорчавати, јер у страпљивим околностима, у којима сам се налазио, каква је била имати значење нећа или мања просторија тамнице? Него се моја душа чудновато везала за те ситнице, и ја сам се старао да дознам како сам се могао преварити у мјерењу. Најзад истина, као муња, сину. У првом мом покушају да обиђем тамницу ја сам избројио педесет и два корака до оног часа, кад сам паднуо; морао сам бити само два корака далеко од ремика, јер сам обинао био готово сав зид около. Али сам ту застао и, пробудивши се, по свој прилици пошао сам назад и таквим начином један исти простор два пут прошао. Неред у мислима сметао ми је те не могах спазити, да ми се је у почетку обилажења зид налазио с лијеве стране, а при крају он ми је дошао с десно.

(Наставиће се.)

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Писменик пресјам: „Мој у даљини“ и „Тебе забљам на лад светла“ у Котору. — Нијесу за улогрбу оне pjesме Вазне. Не хит је на јамост првог времена и зрелости. Много pjesма лаза да прота огњан из уреднички кошар, док једна савије за јамост. Млад сте, па се стрпите.

Господ Ђ. Ђ. у Подгорици. — Вану pjesму: „Фанки“ морао смо сакрићати у — кошар. Прођите се pjesмштва. Није оно за Вас, Музе Вас не воле.

Пратиатељу у Новоме. — Ући ће у идући број. Здравље!

Ивељи у Рису. — Драге воље.